

آسیب‌شناسی مولفه های حکمرانی خوب (پاسخگویی و عدالت و انصاف) در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی

۱ رستم درخشان

۲ رضا نجف‌بیگی

۳ کرم‌الله دانشفرد

۴ نازنین پیلهوری

چکیده

هدف اصلی این پژوهش «آسیب‌شناسی مولفه های حکمرانی خوب (پاسخگویی و عدالت و انصاف)، به‌منظور عرضه راهکارهایی برای سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی» است. این پژوهش از نوع توصیفی و کاربردی است و از روش‌های پیمایشی و آمیخته در آن استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش ۴۰۸ نفرند و براساس جدول مورگان، ۲۰۰ نفر به‌منزله نمونه آماری در نظر گرفته شده‌اند. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای و در داخل طبقات به روش تصادفی ساده بوده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته است که روایی آن از طریق خبرگان و تحلیل عاملی تأییدی و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ (۰/۸۹) تأیید شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مولفه های پاسخگویی، عدالت و انصاف بین وضع موجود و وضع مطلوب فاصله وجود دارد. بنابراین برای کاهش فاصله بین وضع موجود و وضع مطلوب هریک از مولفه ها، آسیب‌ها شناسایی و راهکارهایی بیان شده است.

واژگان کلیدی

آسیب‌شناسی، پاسخگویی، عدالت و انصاف.

۱. دانشجوی رشته مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

Email: drazaduniversity@yahoo.com

۲. استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (عهده دار مکاتبات).

Email: Rezanajfbagy@yahoo.com

۳. استاد، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

Email: Daneshfard@srbiau.ac.ir

۴. دانشیار، گروه مدیریت صنعتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام(ره)، تهران، ایران.

Email: Nazanin.pilevary@gmail.com

پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۶/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۱۸

طرح مسأله

رویکرد نوین به نقش حاکمیت در جامعه یکی از تغییراتی است که در حوزه نظر و عمل در خطمشی‌گذاری پدید آمده است. این رویکرد، جدید که پارادایم حکمرانی شناخته شده، نقشی متفاوت برای حاکمیت قائل است و وظیفه حاکمیت را ایجاد فضایی می‌داند که در آن همه عناصر حاکمیتی و غیرحاکمیتی بتوانند با همدیگر تعامل و مشارکت داشته باشند (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۸). حاکمیت مهم‌ترین نقش را هم در شکل‌گیری و پدید آمدن فساد دارد و امکان آن را نیز دارد که در این زمینه نقش کنترلی داشته باشد. طرح و اجرای قوانین و مقررات درست از یکسو و داشتن نظام سیاسی قانونمند و فارغ از جنجال‌های سیاسی، از سویی دیگر، چه‌بسا در کاهش فسادهای خرد و کلان در جامعه مؤثر باشد. بنابراین، یکی از ابعاد مهم ارزیابی حاکمیت‌ها توان آنها در کنترل فساد است. (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۷)

بدین ترتیب، میان بهبود حکمرانی و کاهش فساد رابطه‌ای دوسویه برقرار است. به هر میزان شاخص‌های حکمرانی بهبود یابد، شاخص‌های فساد کاهش خواهد یافت. بنابراین، یکی از راه‌های کاهش فساد افزایش شاخص‌های حکمرانی خوب در نظام اداری، سیاسی و اجتماعی خواهد بود. (قلی‌پور، ۱۳۸۷: ۱۰۷)

زمانی فسادهای اداری و بوروکراتیک کاهش خواهد یافت که نظام بوروکراتیک اجزایی از شفافیت، پاسخگویی، اجماع‌محوری، مشارکت، قانون‌محوری، کارآیی و اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، فرایندمحوری به‌جای فردمحوری، استقلال عمل نهادها و نظام انتخاباتی صحیح را در اختیار داشته باشد. همه این موارد ویژگی‌های حکمرانی خوب به‌شمار می‌روند. (قلی‌پور، ۱۳۸۷: ۱۰۷)

سلامت دستگاه اداری و کم بودن فساد و برخورد با آن در نحوه اجرای خطمشی‌ها تأثیر خواهد گذاشت (دانش‌فرد، ۱۳۹۲: ۱۵۲). عملیات و اقدامات سازمان‌ها و مؤسسات مجری و چگونگی انجام دادن آنها را «اجرای خطمشی» می‌نامند. این عملیات و اقدامات به پیاده‌سازی برنامه‌ها و رویه‌های تعیین شده در مرحله شکل‌گیری خطمشی می‌انجامد. (دانش‌فرد، ۱۳۸۸: ۲۳۰)

این پژوهش وضعیت پاسخگویی و عدالت و انصاف را در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی آسیب‌شناسی می‌کند تا، در نهایت، راهکارهایی برای بهبود اخلاق پاسخگویی و عدالت و انصاف بیان کند.

۱. بیان مسئله و اهمیت پژوهش

هم‌زمان با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، موضوع فساد با حساسیت ویژه‌ای پیگیری شد و در حین تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برخی از روش‌ها و اقدامات مبارزه با فساد، از جمله اصل تفکیک قوا و استقلال قوه قضاییه در آن درج شد. اصل ۴۲ قانون اساسی همه

مظاهر فساد را رد کرده است. صدور فرمان هشت ماده‌ای رهبر معظم انقلاب در تاریخ ۱۳۸۰/۰۲/۱۰ بر پیشگیری از فساد و مبارزه با آن در بخش دولتی تأکید دارد.

سلامت اداری را می‌شود رعایت اصول و قوانین و موازین اخلاقی در سازمان‌ها تعریف کرد. البته این جنبه مثبت و به اصطلاح ایجابی موضوع است. جنبه منفی و سلبی آن به معنای رعایت نکردن بایدهای مستند و عرفی است و به آن «فساد اداری» گفته می‌شود. در مطالعات انجام‌شده، عمدتاً به جنبه فساد اداری پرداخته شده است. (فاضلی، ۱۳۸۸: ۶۱)

براساس اسناد و مدارک موجود در اداره کل منابع طبیعی استان مرکزی، ۲۵۰/۴۸۹ هکتار از اراضی ملی و موات بدون سند است. اعتراض‌های رسیدگی‌نشده به پرونده‌های هیئت‌های ماده واحد تعیین تکلیف اراضی اختلافی استان مرکزی، طی سال‌های ۱۳۷۱ تا پایان ۱۳۹۳، تعداد ۳۲۱۵ مورد است. سالیانه ۲۰۰ تا ۳۰۰ هکتار از باغات ساوه به دلیل بی‌توجهی از بین می‌رود. (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۸۰/۰۲/۱۰) شرایط اقلیمی، بهره‌برداری‌های غیراصولی، ازدیاد دام به نسبت ظرفیت مراتع و... باعث شده بیش از ۳۹۰ هکتار از اراضی مرتعی شهرستان‌های زرنديه، ساوه، اراک، محلات، دلجان، خنداب و کمیجان به اراضی بیابانی و کویری تبدیل شود. (پایگاه خبری تحلیل زیست‌بوم، ۱۳۸۷/۰۳/۰۹) آمار حریق، از ابتدای سال ۹۴ تا تیرماه همان سال، ۲۲ مورد بوده است و این حریق‌ها ۳۴۸ هکتار از اراضی ملی را دربر می‌گیرد. تخریب و حریق بیشتر در اراضی غنی صورت گرفته است. طبق اظهارنظر کارشناسان، خسارت ناشی از حریق در اراضی با ارزش متوسط، در هر هکتار سه میلیون تومان و در اراضی غنی، در هر هکتار پنج میلیون تومان برآورد می‌شود که با حساب سرانگشتی مشخص می‌شود میزان خسارت ناشی از حریق بسیار بالاست. (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۸۶/۰۴/۰۹)

از مجموع اراضی ملی استان مرکزی، ۲۲۵ پلاک به رفع اختلاف نیاز دارد که این تعداد پلاک حدود ۶٪ اراضی ملی استان را دربر می‌گیرد. (خبرگزاری فارس، ۱۳۸۹/۰۳/۰۹) بنابراین، پرسش اصلی این پژوهش آن است که آسیب‌های اجرای خط‌مشی‌های سلامت اداری، با رویکرد حکمرانی خوب، در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی چیست؟

هر سیستمی متناسب با شرایط تولد، رشد و نمو و انحطاط خود با برخی انحراف‌ها، بیماری‌ها و آسیب‌ها مواجه است. این موارد در ساختارها و فرایندهای پیشرفت سیستم آثار نامناسبی برجای خواهند گذاشت. شناسایی چنین عوامل و فرایندهایی به پیشرفت سازمان و دستیابی به شرایط ثبات آن کمک خواهد کرد. آسیب‌شناسی به شناخت و نحوه عمل آسیب‌ها و چگونگی جلوگیری و راه‌های مبارزه با آنها یاری خواهد رساند. شناسایی علل آسیب‌ها، ضمن آنکه می‌تواند از تکرار آن جلوگیری کند، ممکن است به سازمان در دستیابی به اهداف یاری رساند. (دانش‌فرد، ۱۳۹۲: ۱۴)

اجرای ناموفق خط‌مشی‌ها باعث بی‌اعتمادی مردم به مجریان و خط‌مشی‌گذاران می‌شود.

تداوم این عارضه سبب می‌شود خط‌مشی‌ها پایگاه مردمی و اجتماعی خود را از دست بدهند و جامعه با دید منفی یا بی‌تفاوتی با آن برخورد کند. این امر آثار سوئی در ارتباط با مردم و دولت به دنبال خواهد داشت و باعث خواهد شد اعتماد عمومی، که بزرگترین سرمایه یک نظام سیاسی است، کاهش یابد و به تدریج از بین برود. (حاجی‌پور، ۱۳۹۴: ۷)

اهمیت پژوهش در مورد موضوع زمانی پررنگ‌تر و مهم‌تر می‌شود که، در رابطه با این پدیده، به آمارهای داخلی و خارجی نگاهی بیندازیم. در زمینهٔ سنجش فساد اداری و مبارزه با آن، سازمان شفافیت بین‌الملل^۱ یکی از معروف‌ترین سازمان‌های بین‌المللی است. این سازمان غیردولتی است و هر ساله کشورها را براساس شاخص ادراک از فساد رتبه‌بندی می‌کند. در این میان، کشورهایی که رتبهٔ پایینی دارند از لحاظ فساد در سطح پایینی قرار دارند اما رتبهٔ بالا برای کشورها نشان‌دهندهٔ سطح بالای فساد در این کشورهاست.

طبق آمار منتشرشدهٔ این سازمان، ایران، در سال ۲۰۰۸ از بین ۱۸۰ کشور، رتبهٔ ۱۴۱، در سال ۲۰۰۹ از بین ۱۸۰ کشور، رتبهٔ ۱۶۸، در سال ۲۰۱۰ از بین ۱۷۸ کشور، رتبهٔ ۱۴۶، در سال ۲۰۱۱ از بین ۱۸۲ کشور، رتبهٔ ۱۲۰، در سال ۲۰۱۲ از بین ۱۷۴ کشور، رتبهٔ ۱۳۳، در سال ۲۰۱۳ از بین ۱۷۵ کشور، رتبهٔ ۱۴۴، و در سال ۲۰۱۴ از بین ۱۷۴ کشور، رتبهٔ ۱۳۶ را به دست آورده است. (عمیدی، ۱۳۹۴: ۴)

با در نظر گرفتن آمار و ارقام و مستندات مربوط به مسئلهٔ مکان پژوهش که در بیان مسئله مطرح شده، میزان نابودی مراتع و باغات و تبدیل آن به بیابان، و میزان حریق و متصرفات غیرقانونی، خسارت‌های بسیار سنگینی در این سازمان رقم خورده است. با توجه به این خسارت‌ها، اهمیت پژوهش در زمینهٔ آسیب‌شناسی مولفه‌های حکمرانی خوب نمایان می‌شود.

با بررسی در پیشینهٔ پژوهش‌های داخلی و خارجی، تا کنون هیچ پژوهشی در زمینهٔ موضوع این پژوهش انجام نشده است. بنابراین، ضرورت صورت گرفتن چنین پژوهشی تأیید می‌شود. در بعد نظری، این پژوهش به پژوهشگران کمک می‌کند در مشخص کردن آسیب‌شناسی مولفه‌های حکمرانی خوب، به جای تکیه بر سلیقه‌ها و اعمال نظر شخصی، از روش‌های علمی استفاده کنند.

در بعد علمی و اجرایی، طرح کردن نتیجهٔ این پژوهش در بردارنده راهکارهایی خواهد بود که به تصمیم‌گیرندگان و مجریان در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی، در بهبود و ارتقاء اخلاق پاسخگویی و رعایت عدالت و انصاف کمک می‌کند.

۲. اهداف پژوهش

۱-۲. هدف اصلی

آسیب‌شناسی مولفه‌های حکمرانی خوب (پاسخگویی، عدالت و انصاف) در سازمان جهاد کشاورزی استان مرکزی، به منظور بیان راهکارهایی برای بهبود و ارتقاء اخلاق پاسخگویی و عدالت و انصاف می‌باشد.

۲-۲. اهداف فرعی

۱. تعیین وضع موجود و وضع مطلوب مولفه‌های حکمرانی خوب؛
۲. تعیین آسیب‌ها؛
۳. تعیین راهکارهای مناسب برای بهبود و ارتقاء اخلاق پاسخگویی و عدالت و انصاف.

۳-۲. پرسش‌های پژوهش

- ۱- بین وضع موجود و وضع مطلوب مولفه‌های حکمرانی خوب چقدر تفاوت وجود دارد؟
- ۲- آسیب‌های بارز در مولفه‌های حکمرانی خوب چیستند؟
- ۳- برای بهبود و ارتقاء مولفه‌های حکمرانی خوب چه راهکارهایی مناسب است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۳. مفهوم آسیب‌شناسی^۱

اصطلاح «آسیب‌شناسی» از دو واژه «پاتو»^۲، به معنای «رنج» و «درد» و «عذاب»، و «لوژی»^۳ به معنای «مطالعه» تشکیل شده و روی هم رفته به مطالعه مبانی کارکردهای نابسامان اشاره دارد. در همه رشته‌های علوم اعم از کاربردی و انتزاعی، پایه و غیرپایه، تجربی و طبیعی، انسانی و غیر آن اصولاً آسیب‌شناسی، در زمینه مسائل روان‌شناختی و تربیتی و یا فرهنگی و ارتباطات، به عوامل زمینه‌ساز، پدیدآورنده، و یا ثبات آسیب‌های موجود در آن زمینه می‌پردازد و آنها را به دقت مطالعه و بررسی می‌کند. چنین مطالعاتی با هدف تکمیل و تأمین فرایندهای سه‌گانه شناسایی، تشخیص، پیشگیری و یا درمان صورت می‌پذیرد و براینکه آن پیشنهاد راه‌حل‌های مناسب برای دفع و یا رفع آفات و آسیب‌هاست. (جیریایی شراهی، ۱۳۹۲: ۴۱)

۴. تعریف حکمرانی خوب

بانک جهانی، به‌منزله یکی از نهادهای بین‌المللی، در گزارش خود در سال ۱۹۸۹، نخستین بار حکمرانی خوب را «عرضه خدمات عمومی کارآمد، نظام قضایی مورد اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف کرده است». (وودز، ۲۰۰۰: ۸۲۴) برخی دیگر حکمرانی را همان اعمال

1. pathology
2. patho (pathos)
3. logy (logos)

قدرت سیاسی، اقتصادی و اداری برای مدیریت امور کشور در تمامی سطوح می‌دانند. حکمرانی خوب، براساس تعریف این نهاد، شامل مکانیسم‌ها، فرایندها و نهادهایی است که از طریق آنها شهروندان و گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع خود را پیگیری و حقوق قانونی خود را اجرا می‌کنند، تعهداتشان را عملی و تفاوتشان را تعدیل می‌کنند. (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۹۵)

۵. مولفه های حکمرانی خوب

پاسخگویی

پاسخگویی نهادها و مؤسسه‌ها در چارچوب قانونی و زمانی مشخص، در برابر اعضای خود و ارباب رجوع، از جمله عواملی است که به استوار شدن پایه‌های حکمرانی خوب در جامعه منجر می‌شود (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۱۰۱؛ برگرفته از: (هوکایم و کایرز، ۲۰۱۴: ۵۳۱)

عدالت و انصاف

در حکمرانی خوب، همه افراد باید از فرصت‌ها بهره‌مند شوند و همه آنها، به‌ویژه افراد آسیب‌پذیر، باید از فرصت رشد و توسعه برخوردار باشند. (شریف‌زاده و قلی‌پور، ۱۳۸۲: ۱۰۱؛ برگرفته از: هوکایم و کایرز، ۲۰۱۴: ۵۳۱)

۶. خلاصه پیشینه تحقیقات داخلی

ردیف	نام خانوادگی و نام	سال	موضوع	دیدگاه‌ها
۱	ابدالی، علی	۱۳۹۵	رساله: «طراحی مدل هزینه‌های عمومی با رویکرد حکمرانی خوب»	هدف اصلی پژوهش طرح مدلی مناسب برای استقرار سیستم مدیریت هزینه عمومی بارویکرد حکمرانی خوب در ایران بوده است. روش تحقیق آمیخته و روش گردآوری اطلاعاتی مصاحبه و پرسشنامه است.
۲	حیدری، احمد	۱۳۹۵	رساله: «طراحی و تبیین مدل بودجه‌ریزی براساس شاخص‌های حکمرانی خوب در ایران»	هدف اصلی پژوهش شناسایی مشخصات و مؤلفه‌های نظام بودجه‌ریزی است که تبلوری از حکمرانی خوب باشد. روش تحقیق تحلیل تم، و روش جمع‌آوری اطلاعات با پرسشنامه و مصاحبه بوده است. در نهایت، این پژوهش پیشنهادهایی برای اصلاح مدیریت مالی عمومی و نظام بودجه‌ریزی، به‌منظور ارتقای شاخص‌های حکمرانی خوب، بیان کرده است.

۷. خلاصه پیشینه تحقیقات خارجی

ردیف	نام و نام خانوادگی نویسندگان	سال	موضوع	دیدگاه‌ها
۱	کاردوس، میهایلا ^۱	۲۰۱۴	مقاله: «بازتاب حکمرانی خوب در استراتژی‌های توسعه ماندگار»	هدف پژوهش ارائه تصویری گویا از شیوه انعکاس حکمرانی خوب در استراتژی‌های توسعه ماندگار کشورهای اتحادیه اروپا بوده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، در ارتباط با مباحث بررسی‌شده، مکانیسم‌های استراتژیکی با کارکرد خوب وجود دارد، به ویژه مشارکت و توجه، که برای ارتقای مکانیسم‌های هماهنگی و همکاری در سطح عمودی ضروری است.
۲	بوچر، دیوید و مارتین کلارک ^۲	۲۰۱۲	مقاله: «حکمرانی خوب: نقشی برای خط‌مشی‌های سازمانی و دموکراسی سازمانی در ایجاد جوامعی با اخلاق در امریکا»	در این مقاله، ایده‌های عملی و دلایلی بررسی شده است، مبنی بر اینکه چگونه می‌شود خط‌مشی‌های دموکراتیک را در پیگیری تصمیم‌گیریهای اخلاقی، مشارکت کارکنان و در حکمرانی خوب مهار کرد. این پژوهش بر افزایش مقررات شفاف‌سازی و پاسخگویی مقامات مسئول در تخصیص منابع تمرکز دارد. در این پژوهش، تأکید شده است اداره مؤثر امور و حکمرانی کارآمد فقط به هیئت مدیره مربوط نیست بلکه به شیوه استنباط آن و اقدام برای آن، از پایین‌ترین سطح تا مقامات ارشد، مربوط است.

1. Kardos
2. Butcher & Clarke

<p>این پژوهش بررسی می‌کند اهداف و کارکردهای نهادهای مؤسسات تخصصی سلامت اداری چگونه در طیف وسیع تری از فعالیت‌های ضد ارتشا و به نفع سلامت اداری، در بخش عمومی و دولتی، جای می‌گیرد. نیز نشان می‌دهد، در کشورهای دموکراتیک که پاسخگویی و شفاف سازی گنجانده شده است و جایی که رهبری سیاسی از ارزش‌ها حمایت کند، مؤسسات سلامت اداری به بهترین شکل کار می‌کنند.</p>	<p>مقاله: «سهم مؤسسات سلامت اداری در حکمرانی خوب»</p>	<p>۲۰۱۲</p>	<p>برین، هید^۱</p>	<p>۳</p>
--	---	-------------	------------------------------	----------

۸. نوع و روش‌های پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ نوع اجرا، توصیفی - پیمایشی است و در آن از روش آمیخته استفاده شده است.

۹. جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش ۴۰۸ نفر بود و با استفاده از جدول مورگان، ۲۰۰ نفر انتخاب شده است.

نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای و در داخل طبقات به صورت تصادفی ساده بوده است.

۱۰. ابزار گردآوری داده‌ها

ابزار اصلی این پژوهش پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته بود که براساس مطالعات صورت گرفته تدوین شد. این پرسشنامه ۱۱ سؤالی، با بهره‌جویی از تکنیک دلفی فازی، طی سه مرحله تعدیل شده است.

روایی

روایی محتوایی پرسشنامه با تأیید نظر خبرگان و روایی کمی (واگرایی - همگرایی) با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی به دست آمده است.

پایایی

برای اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۸۹ است.

۱۱. روش تحلیل داده ها

در مرحله اجرای پیمایش، به منظور تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه، از روش آمار استنباطی همچون دلفی فازی، تحلیل عاملی تأییدی، روش اهمیت- عملکرد (IPA)، تحلیل شکاف استفاده شده است. SPSS 22 نرم افزار به کاررفته در این مرحله است.

۱۲. یافته های پژوهش

متدولوژی اهمیت- عملکرد یا IPA

۱. پس از طراحی پرسشنامه، به منظور تعیین میزان اهمیت (وضعیت مطلوب) و عملکرد (وضعیت موجود) سازمان، از نظر خبرگان استفاده شده است. دیدگاه های خبرگان در جدول ۱ و ۲ آمده است.

جدول ۱. میزان اهمیت (مطلوب) مولفه های حکمرانی خوب از نظر خبرگان

کد	ابعاد	اهمیت (وضعیت مطلوب)							
		E1	E2	E3	E4	E5	...	E29	E30
۱	عدالت و انصاف	۲	۱	۳	۲	۱	...	۱	۲
۲	پاسخگویی	۳	۲	۳	۲	۱	...	۱	۴

جدول ۲. میزان عملکرد (وضعیت موجود) مولفه حکمرانی خوب از نظر خبرگان

کد	ابعاد	عملکرد (وضعیت موجود)							
		E1	E2	E3	E4	E5	...	E29	E30
۱	عدالت و انصاف	۴	۴	۳	۴	۴	...	۴	۵
۲	پاسخگویی	۳	۴	۳	۴	۵	...	۳	۴

۲. با استفاده از میانگین هندسی، ارزش اهمیت (وضعیت مطلوب) و عملکرد (وضعیت موجود) ابعاد به دست آمده است.

جدول ۳. ارزش اهمیت (وضعیت مطلوب) و عملکرد (وضعیت موجود) مولفه های حکمرانی خوب،

با استفاده از میانگین هندسی

کد	ابعاد	b_j	c_j
۱	عدالت و انصاف	۲/۴۴	۹/۳۴
۲	پاسخگویی	۷/۲۹	۶/۸۲

برای تعیین اولویت جهت بهبود، وزن ابعاد محاسبه می‌شود؛ مقادیر جدول ۴ و ۵ به‌دست آمده است.

جدول ۴. وزن مولفه‌های حکمرانی خوب

اولویت	SW_j	OW_j	ابعاد	کد
۳	۰/۱۶	۱۶/۸۵	عدالت و انصاف	۱
۷	۰/۰۳	۳/۴۲	پاسخگویی	۲

باتوجه به وزن محاسبه‌شده برای هریک از مولفه‌ها، باید بهبود به‌صورت زیر انجام شود:

جدول ۵. اولویت‌بندی مولفه‌های حکمرانی خوب

کد	اولویت	ابعاد
۱	اول	عدالت و انصاف
۲	دوم	پاسخگویی

در جدول ۶، امتیاز وضعیت موجود و مطلوب در جامعه مورد مطالعه، به تفکیک دو مولفه، به نمایش درآمده است.

جدول ۶. امتیاز وضعیت موجود و مطلوب

ابعاد	وضعیت	میانگین	انحراف معیار	تفاوت	آماره t	P-Value
پاسخگویی	مطلوب	۳/۶۲۰	۰/۸۴۹	-۱/۲۵	۱۴/۳۶۰	۰/۰۰۰
	موجود	۲/۳۷۵	۰/۷۰۴			
عدالت و انصاف	مطلوب	۴/۰۵۳	۰/۷۱۳	-۱/۵۱	۱۸/۳۴۰	۰/۰۰۰
	موجود	۲/۵۴۱	۰/۷۶۸			

نتایج جدول ۶

در بعد پاسخگویی، امتیاز وضعیت موجود ۲/۳۷۵ با انحراف معیار ۰/۷۰۴ و امتیاز وضعیت مطلوب ۳/۶۲۰ با انحراف معیار ۰/۸۴۹ به‌دست آمد. در بعد عدالت و انصاف، امتیاز وضعیت موجود ۲/۵۴۱ با انحراف معیار ۰/۷۶۸ و امتیاز وضعیت مطلوب ۴/۰۵۳ با انحراف معیار ۰/۷۱۳ به‌دست آمد.

نمودار ۱. امتیاز وضعیت موجود و مطلوب

آسیب‌ها و راهکارهایی که خبرگان مطرح کردند در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. آسیب‌ها و راهکارهای مولفه‌های حکمرانی خوب:

آسیب‌ها و راهکارهای ابعاد حکمرانی خوب: پاسخگویی

بعد	ردیف	آسیب‌ها	ردیف	راهکارها
پاسخگویی	۱	منطبق نبودن انتظارات و اهداف با واقعیت	۱	در نظر گرفته شدن شرایط، امکانات و واقعیات در هدف‌گذاری از سوی مسئولان
	۲	کاهش دقت و سرعت در پاسخگویی، به‌علت استفاده از سیستم سستی	۲	تقویت سیستم اتوماسیون اداری
	۳	به‌موقع انجام نشدن کارها یا رسیدگی به امور، در برخی مشاغل، بر اثر انباشت کارها که یکی از خاستگاه‌های عمده آن کاهش نیروی انسانی در برخی از مشاغل است	۳	اصلاح ساختار سازمانی در بخش تقسیم کار به‌منظور افزایش نیروی انسانی مورد نیاز واحدها در راستای میزان کار
	۴	وجود قوانین دست‌وپاگیر، پیچیدگی قوانین و شفاف نبودن برخی از آنها که سبب تعابیر و تفاسیر گوناگون می‌شود	۴	پیگیری اصلاح قوانین و مقررات در راستای حذف قوانین دست‌وپاگیر
	۵	سروقت انجام نشدن کارها به‌علت چندشغله بودن برخی از کارکنان	۵	الف) اجرای اقدامات قانونی برای ممانعت از داشتن چند شغل ب) رفع نیازمندی‌های ضروری کارکنان در حد متعارف

تقویت روحیه دینی و معنوی کارکنان، از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی، و تشویق در راستای نهادینه کردن استانداردهای اخلاقی در بین کارکنان	۶	ضعف ایمان و اعتقادات دینی در برخی از کارکنان	۶
تقویت منابع و ظرفیت نهادهای محلی برای عرضه خدمات عمومی	۷	ضعیف بودن امکانات فیزیکی و مادی سازمان برای پاسخگویی	۷
راهکارهای مطرح شده در بعد عدالت و انصاف ملاحظه شود	۸	مخدوش شدن روحیه پاسخگویی بر اثر بی‌عدالتی و تبعیض بین کارکنان و ارباب رجوع	۸
رتبه‌بندی امور، با توجه به درجه اهمیت، برای هریک از مشاغل و به‌روز کردن مستمر آن	۹	رتبه‌بندی نکردن امور از نظر درجه اهمیت	۹
الف) آموزش مداوم برای تفهیم قوانین، متناسب با تغییرات ب) آموزش و تعلیم اصول اخلاق اداری	۱۰	ضعف آگاهی کارکنان از قوانین و مقررات	۱۰
الف) شناسایی و انتصاب مدیران مؤمن، متعهد، سالم و مخالف با هرگونه فساد اداری و حمایت از آنان ب) انجام دادن نظرسنجی‌های مداوم از ارباب رجوع درباره کارکرد مدیران و کارکنان پ) اصلاح نظام پرداخت حقوق کارکنان و متناسب‌سازی آن با میزان تورم و هزینه‌ها	۱۱	وجود برخی از مدیران بی‌توجه به ارتقای سلامت نظام اداری باعث ضعف پاسخگویی می‌شود	۱۱
پیگیری ایجاد جنبشی در تدوین مقررات و اجرای آن به‌منظور استفاده از تکنولوژی‌های مدرن در کنترل امور داخلی و بیرونی سازمان	۱۲	وجود نداشتن یا اعتقاد نداشتن به لزوم تکنولوژی نسبتاً کاملی که بتواند پیامدهای مطلوبی برای اجرای خطمشی به ارمغان بیاورد	۱۲
دقت در انتصاب مدیران، تا مدیرانی انتخاب شوند که منافع ملی را در اولویت فعالیت‌ها قرار می‌دهند	۱۳	تأکید برخی از مدیران بر منافع حزبی و گروهی، به‌جای منافع ملی	۱۳
تقویت نظام ارتقا و انتصاب براساس نظام شایسته‌سالاری	۱۴	ارتقا و انتصاب‌هایی که گاه براساس سنوات کاری یا روابط سیاسی صورت می‌گیرد، نه براساس عملکرد کاری	۱۴

آسیب‌ها و راهکارهای ابعاد حکمرانی خوب: عدالت و انصاف

بعد	ردیف	آسیب‌ها	ردیف	راهکارها
عدالت و انصاف	۱	سوءاستفاده برخی افراد ذی‌نفوذ از جایگاه شغلی	۱	تقویت الزامات قانونی و اجرایی به‌منظور پاسخگو بودن سازمان در برابر رفتارهای ناعادلانه
	۲	ضعف ایمان و تقوا در برخی از کارکنان	۲	در نظر گرفتن التزام عملی به اسلام در نظام استخدام و ارتقا
	۳	ضعیف بودن استانداردهای اخلاقی در رفتار عادلانه	۳	ایجاد قوانین سختگیرانه در رفتارهای ناعادلانه
	۴	سهل‌انگاری برخی مسئولان در برابر ارزیابی صحیح و عادلانه عملکرد	۴	تشویق کارکنان و مدیران به عرضه گزارش‌های صحیح و عادلانه از عملکرد
	۵	ضعف در اجرای عدالت سازمانی	۵	ایجاد کمیته پیگیری عدالت سازمانی
	۶	تخصیص ناعادلانه منابع بین متقاضیان خدمات	۶	الف) به‌کارگیری مدیرانی که، در اجرای مقررات، عدالت و انصاف را رعایت می‌کنند ب) در نظر گرفتن حق تقدم و اولویت سیاست‌های رفاهی و حمایتی برای زنان و کودکان و معلولان مناطق محروم و مراکز تولید؛ کسانی که، به‌علت تبعیض، از آنها غفلت شده است پ) خودداری سازمان از دادن حق امتیاز به افرادی که قبلاً از امتیازات خاصی استفاده کرده‌اند

نتیجه‌گیری

نتیجه تحقیق (جدول ۶ و نمودار ۱) نشان می‌دهد که در مولفه‌های حکمرانی خوب، از نظر فاصله زیاد بین وضع موجود و مطلوب، به ترتیب عبارت است از: ۱- پاسخگویی؛ ۲- عدالت و انصاف.

لذا پیشنهادهایی بدین شرح مطرح می‌شود.

بعد پاسخگویی

- رتبه‌بندی و اولویت‌بندی امور، از نظر درجه اهمیت، برای هر یک از مشاغل؛
- در نظر گرفتن جدول زمان بندی از سوی مدیران، برای انجام دادن کارها، و بررسی دلایل تأخیر در کارها و رسیدگی به آنها، برای پیشگیری از تکرار تأخیر در کارها.

بعد عدالت و انصاف

- ایجاد کمیته ویژه پیگیری عدالت سازمانی؛
- در نظر گرفتن گزینش ضابطه‌مدار بر مبنای شاخص‌های حرفه‌ای، از سوی کمیته‌های انتصاب و ارتقاء، و حمایت از مدیرانی که عدالت و انصاف را، در اجرای خط‌مشی‌ها و مقررات، رعایت می‌کنند؛
- در اولویت قرار گرفتن زنان، کودکان، معلولان و ساکنان مناطق محروم و مراکز تولید، از نظر تخصیص منابع و امکانات، با هدف اینکه وضعیت فقرا و اقلیت‌هایی که به علت تبعیض مورد غفلت قرار گرفته‌اند بهبود یابد.

فهرست منابع

۱. ابدالی، علی. (۱۳۹۵) «طراحی مدل مدیریت هزینه عمومی با رویکرد حکمرانی خوب در ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، شعبه پردیس فارابی قم.
۲. پایگاه خبری تحلیل زیست بوم، ۱۳۹۴/۰۳/۲۷.
۳. جبرایی شراهی، عصمت. (۱۳۹۲). «آسیب‌شناسی مسائل مربوط به برنامه‌ریزی واحد تحقیق و توسعه در سیمای مرکز قم (شبکه نور)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
۴. حیدری، احمد. (۱۳۹۵). «طراحی و تبیین مدل بودجه‌ریزی براساس شاخص‌های حکمرانی در ایران»، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه تهران، پردیس فارابی (شعبه قم).
۵. خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۴/۰۲/۱۰.
۶. خبرگزاری فارس، ۱۳۹۴/۰۳/۱۹.
۷. دانایی‌فرد، حسن؛ حسینی، یعقوب؛ فانی، علی اصغر. (۱۳۹۲). ظرفیت خط‌مشی‌گذاری عمومی: کلید توسعه‌یافتگی ملی، تهران: انتشارات صفار، چاپ اول.
۸. دانش‌فرد، کرم‌الله (۱۳۹۲). مبانی خط‌مشی‌گذاری عمومی، تهران: انتشارات نیاز دانش، چاپ اول.
۹. دانش‌فرد، کرم‌الله (۱۳۸۸). فرایند خط‌مشی‌گذاری عمومی، تهران: انتشارات علوم و تحقیقات، چاپ اول.
۱۰. شریف‌زاده، فتاح؛ قلی‌پور، رحمت‌الله. (۱۳۸۲). حکمرانی خوب و نقش دولت، تهران: انتشارات فرهنگ مدیریت، چاپ اول.
۱۱. عمیدی زیلایی، امیر. (۱۳۹۴). «تأثیر فرهنگ سازمانی بر تمایل فساد اداری از نظر کارکنان دستگاه‌های اجرایی شهر تهران - مؤسسه عالی آموزش و پرورش مدیریت برنامه‌ریزی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد در کتابخانه سازمان و مدیریت.
۱۲. فاضلی، م. (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر سنجش فساد، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۱۳. قلی‌پور، رحمت‌الله. (۱۳۸۷). حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت، تهران: مؤسسه انتشارات کمیل، چاپ اول.
۱۴. گزارش کمیسیون مستقل حکمرانی خوب در لندن، ۲۰۰۴.
15. Bardach, E., (1977). The implementation game . In in S. Z. Theodoulou & M. A. Cahn (Edseds.), Public Policy: The Essential

Readings, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

16. Butcher, D. & Clarke, M., (2012). Good governance: A role for organizational politics and organizational democracy in creating moral communities . *Organizational Dynamics*, 41: 230-235.

17. Head, B. W., (2012). The contribution of integrity agencies to good governance . *Policy Studies*, 33: (1), 7-20.

18. Hill, M. & Hupe, P., (2002). *Implementing Public Policy, Governance in Theory and in Practice*, London: Sage.

19. Hokayem, Jihad EL & AKL Kairouz, (2014). Euro- Med: Public management and good local governance . *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, Vol. 124, PP: 528-535.

20. Kardos, M., (2014). The reflection of good governance in sustainable development strategies . *Social and Behavioral Sciences*, 58: 1166 -1173.

21. Woods, N., (2000). The challenge of good governance for the IMF and the world bank them selves . *World Development*, 28 (5): 823-41.

